

ROLUL ȘCOLII ÎN DEZVOLTAREA ELEVULUI

Obiectivul major al școlii este să ofere un context adecvat pentru învățare și dezvoltare, în care toți copiii să se pregătească să înțeleagă lumea în care trăiesc și în care vor deveni activi în viitor. Societatea actuală așteaptă de la școală totul: să le transmită tinerilor cunoașterea acumulată de-a lungul timpului, să-i ajute să se adapteze la o realitate aflată în continuă transformare și să-i pregătească pentru un viitor foarte imprevizibil.

Școala reprezintă un factor-cheie în dezvoltarea omului, fără de care nu s-ar realiza progresul societății. Ea asigură calificarea forței de muncă pentru toate sectoarele de activitate, stimulând curiozitatea intelectuală, capacitatea de adaptare, creativitatea și inovația. Ioan Nicola afirmă că „relația dintre educație și dezvoltare cunoaște oscilații nu numai în funcție de stadiile de evoluție ale copilului, ci și în funcție de etapa istorică și de condițiile sociale pe fondul cărora se desfășoară acțiunea educațională.”¹.

De aceea este necesar ca societatea actuală să facă o responsabilă investiție în școală, întrucât aceasta se finalizează în calitatea intelectuală, morală, profesională și socială a absolvenților. Aceștia trebuie să dovedească autonomie intelectuală și morală, capacitate de adaptare la schimbări, solidaritate și atitudine pozitivă față de învățare, să posede aptitudini care-i vor ajuta să-și rezolve singuri și corect problemele existențiale și să dovedească o conduită socială care va duce la eliminarea disfuncționalităților sociale.

Din punct de vedere fizic, oamenii sunt extrem de diverși. La fel, și din punct de vedere psihic, unii au o inteligență normală, inferioară sau superioară, un caracter integrat sau dezintegrat, o emotivitate scăzută sau ridicată. Drept urmare, psihologia școlară își propune să studieze elevul din punct de vedere al caracteristicilor lui psihocomportamentale actuale, dar și sub aspectul devenirii acestora în viitor, sub influența educației, ca proces organizat și sistematic realizat într-un cadru instituțional – școală. „Cunoașterea psihologiei elevului în contextul școlar se constituie în armă principală de luptă împotriva empirismului și formalismului educațional”².

Fundamentarea teoretică a procesului educațional se întemeiază pe cunoașterea profundă de către cadrul didactic a trăsăturilor și particularităților individuale manifestate de elev, acest fapt implicând dezvoltarea percepției, atenției, gândirii, limbajului memoriei, imaginației, intereselor, înclinațiilor și aptitudinilor sale. Pe lângă cunoștințele de ordin psihologic, un cadru didactic trebuie

¹ Nicola (2001), p.90

² Turcu și Turcu (1999), p.13

să dețină competențe disciplinare, de ordin pedagogic și metodic, deoarece, prin intermediul său, școala își exercită rolul de educație sistematică și continuă.

Educația și instrucția ating maxima dezvoltare în cadrul școlii prin caracterul programat, planificat și metodic al activităților instructiv-educative. Ca formă de organizare, activitățile sunt diverse, pornind de la lecții, lucrări practice, până la activități extracurriculare și cercuri de elevi, iar conținuturile transmise sunt atent selectate după criteriile psihopedagogice. Metodele de predare-învățare-evaluare tradiționale sunt îmbinate cu cele alternative în vederea îndeplinirii funcțiilor pe care le au: cognitivă, formativ-educativă, instrumentală, motivațională, normativă, de optimizare a procesului de învățământ.

Odată cu introducerea în mediul școlarității, copilul dobândește statutul de elev și are ca activitate principală învățarea. În clasele învățământului primar, cunoștințele se acumulează piramidal, având la bază aptitudinile achiziționate deja. În clasele III-IV citirea unui paragraf înseamnă înțelegerea conținutului, descifrarea cuvintelor fiind realizată deja în primii doi ani școlari - care vizează ciclul achizițiilor fundamentale. Volumul de cunoștințe, precum și solicitările, cresc în complexitate odată cu trecerea anilor, iar elevul poate evolua și se poate dezvolta numai dacă și-a însușit cunoștințele și deprinderile de bază în învățare.

Dacă școlarul mic (6,7-10,11 ani) se află în *stadiul concret operațional al dezvoltării cognitive*, caracterizat de transformarea fanteziei infantile în gândire logică și capacitatea de a înțelege relațiile cauză-efect, școlarul mijlociu (10,11-14,15 ani) se află în *stadiul formal operațional al dezvoltării cognitive*, caracterizat de achiziționarea unor noi cunoștințe și abilități în manipularea informației - gândirea abstractă, deducția, formularea ipotezelor, abordarea flexibilă a problemelor. Memoria, care la școlarul mic dispune „de experiența concretă, intuitivă, cuprinsă în scheme și simboluri”³, este predominant mecanică și involuntară, fiind influențată în special de sentimentele copilului, ajunge, în jurul vârstei de 9 ani voluntară, iar în jurul vârstei de 10 ani devine logică și selectivă, utilizând scheme și asocieri. Atenția devine selectivă și își mărește treptat volumul și concentrarea, fiind menținută datorită motivației și deprinderilor formate. Dezvoltarea limbajului este pusă în evidență de îmbogățirea vocabularului de la aproximativ „1500-2500 de cuvinte la intrarea copilului în școală”⁴ până la 4000-4500 de cuvinte la sfârșitul clasei a IV-a, când va fi în măsură să folosească întregul vocabular al limbii. Concomitent cu limbajul interior se dezvoltă și limbajul exterior printr-o modificare a fluenței și fluxului verbal. Imaginația reproductivă, care este solicitată în înțelegerea și învățarea cunoștințelor și fenomenelor necunoscute, dacă este antrenată în acțiuni

³ Șchiopu și Piscoi, (1987), p. 170

⁴ Șchiopu și Verza, (1981), p. 162

inedite, atunci devine imaginație creatoare și dacă este întreținută de aptitudini, devine creativitate specifică.

Din punct de vedere afectiv, emoțiile traversează o etapă de echilibru și apare sentimentul datoriei când copilul își asumă rolul de elev. În perioada adolescenței elevul trădează o stare emoțională tensională caracterizată prin manifestarea unor conduite nonconformiste presărate de un limbaj neconvențional, spirit de independență, aspirația spre stări responsabile. Specific acestei perioade este progresul în dezvoltarea afectivă prin trecerea de la afectivitatea extravertită infantilă la forme de trăire afectivă complexă în sfera sentimentelor superioare. Luminița Iacob ne atrage atenția asupra a două probleme importante cu care ne confruntăm la vârsta pubertății și care țin de dezvoltarea afectivă: delincvența juvenilă și tulburările comportamentale. „Frustrarea, provocată la copil de diferența dintre codul grupului și regulile adulților îi pot conduce pe cei cu o constelație afectivă aparte (antagonism, lipsa încrederii în sine relaționare socială dificilă motivație școlară redusă) spre încălcarea normelor. Acești copii par a căuta satisfacție și recunoaștere în alt cadru decât cel școlar.”⁵. Din punct de vedere al frecvenței, tulburările de comportament pot atinge nivelul maxim. Pentru acești copii este necesară intervenția specialiștilor psihologi sau psihiatri, în colaborare cu școala și familia.

S-a constatat că, rezolvarea sau nu, a unor situații delicate ale educației depinde mult de comunicarea între adulții implicați în formarea copiilor: părinți și profesori. Comunicarea între cele două categorii - familie și școală - nu trebuie să fie limitată. Pot fi angajați în discuție bunicii, unchii, mătușile, frații, surorile și prietenii apropiați ai familiei. Important este ca fiecare copil să aibă un adult interesat de progresul său școlar. Școala trebuie să răspundă și ea nevoilor părinților și să le ofere acestora sprijinul necesar pentru ca ei să se poată implica în procesul de învățare al copiilor. Școala din ziua de azi trebuie să încurajeze familiile și profesorii să stabilească acorduri de învățare, să îi instruiască pe cei din conducerea școlilor să solicite implicarea părinților permanent - nu numai atunci când sunt probleme, să acorde părinților dreptul de a lua decizii și hotărâri care privesc școlarizarea copiilor, să extindă programul de lucru din școală chiar după-amiaza, seara și la sfârșit de săptămână, permițând elevilor și familiilor să se angajeze în activități de învățare și recreative, de instruire a părinților.

Numai o colaborare strânsă între cei doi factori este de natură să determine o eficiență maximă a muncii colective. Desigur, în acest proces de colaborare, rolul conducător îl are școala. Formele în care se realizează colaborarea școlii cu familia sunt diverse: comitetele de părinți, vizitele la

⁵ Cosmovici și Iacob , coord. (2005), p. 44

domiciliul elevilor, consultații individuale, corespondența cu familia. Lipsa de colaborare duce spre un eșec și, din nefericire, cel care are de pierdut este copilul, pentru care dorim tot ce este mai bun.

În condițiile actuale se manifestă două condiții contradictorii: părinții sunt îngrijorați de viitorul copiilor lor, dar în același timp, nu mai au timp și răbdare să acorde atenție problemelor acestora. Relația lor cu școala este ignorată sau evitată, acțiunile educative ale celor două instituții, școala și familia, desfășurându-se oarecum separat. “Interacțiunea cu școala, mai ales cea vizând comunicarea personală dintre părinți și cadrele didactice, reprezintă un factor de succes pentru copil.”⁶ Este o sarcină școlii, a personalului didactic, să identifice situațiile problematice, să dirijeze strategiile educative ale familiei în favoarea elevului și mai ales să conștientizeze faptul că relația de colaborare școală – familie este determinantă în obținerea performanțelor școlare.

BIBLIOGRAFIE:

1. Agabrian, M., Millea, V. (2005), *Parteneriate școală – familie – comunitate*, Editura Institutului European, Iași.
2. Cosmovici A., Iacob, L., (coord.), (2005), *Psihologie școlară*, Editura Polirom, Iași.
3. Nicola, Ioan (2000), *Tratat de pedagogie școlară*, Editura Aramis, București.
4. Șchiopu, U., Piscoi, V. (1987), *Psihologia generală și a copilului- manual pentru clasele IX-X licee pedagogice*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
5. Șchiopu, U., Verza E. (1997), *Psihologia vârstelor. Ciclurile vieții*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
6. Turcu F., Turcu, A. (1999), *Fundamente ale psihologiei școlare*, Editura ALL, București.

prof. înv. primar Mihaela BONTEA

Colegiul „Anghel Saligny” Tulcea

⁶ Agabrian și Millea, (2005), p. 148.